

ÖZEL EĞİTİMDE OYUN VE SPOR

E - kitap
Şubat 2024

KARAMAN ÖZEL EĞİTİM
UYGULAMA OKULU

İÇİNDEKİLER

- Özel Eğitim
- Özel eğitim gerektiren öğrencilerin sınıflandırılması ve özellikleri
- Oyun ve sporun çocuklar üzerindeki etkisi
- Özel gereksinimli bireye sporun ve oyunun etkileri
- Spor ve oyun etkinlikleri
- Engelli çocuklar için geliştirilmiş özel spor ve etkinlik modelleri
- Uygulamada dikkat edilecek unsurlar
- Özel eğitimde oyunun önemi
- Engel gruplarına göre oyun ve sporun önemi
- Ülkemizde zihinsel engellilere yönelik düzenlenen spor organizasyonları
- Zihinsel yetersizliği olan çocuklar ve fiziksel aktivite
- Kaynakça

ÖNSÖZ

YAŞAR GÖKTEPE

Okul Müdürü

Sevgili okurlarımız, bilimin ve teknolojinin hızla geliştiği bu çağda eğitim sistemlerinin ve değerli eğitimcilerimizin kendilerini alanlarında geliştirme ve güncel tutma çabaları ile başlayan bir sürecin devamı olan bu çalışma öğretmenlerin bilgi ve birikimlerini siz değerli okuyucularımıza aktarma sorumluluğuyla yapılmış bir çalışmadır. Bu e-kitap çalışmamızda özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerimiz için vazgeçilmez olan Özel Eğitimde Oyun ve Spor konusu üstüne bir çalışma yapılmıştır. Sadece gördüğümüz değil görmediğimiz öğrenci ve velilerinde hayatlarına dokunabilmek, ve diğer öğretmen arkadaşlarımız için kolay ulaşılabilir bir kaynak olarak tasarlanmış bir çalışmamızdır. Bu kitabın fikir olarak ortaya çıkarılıp yazılması ve yayınlanması aşamalarında emek veren değerli öğretmenlerimize teşekkür ederim.

Karaman Özel Eğitim Uygulama Okulu adına imtiyaz sahibi
Yaşar GÖKTEPE
Okul Müdürü

Koordinatör
Raziye MAVİ
Özel Eğitim Öğretmeni
Derman KONTAŞ
Özel Eğitim Öğretmeni

Yazarlar
Yaşar GÖKTEPE
Raziye MAVİ
İlhami KONTAŞ
Derman KONTAŞ
Oğuzhan KAYAALP
Birgül TAŞKIRAN

Yayın Yeri
Karaman Özel Eğitim Uygulama Okulu
(II. Kademe) web sayfası

Tel : 0338 217 47 70
Web Adresi :
<https://karamanozelegitimuygula.maokulu.meb.k12.tr/>

Adres: M.Akif Ersoy Mah. 30
Ağustos Cad. 960. sok. No14.1
Babaoğlu Camii Karşısı 70100/
KARAMAN
Karaman / Merkez

ISBN: 978-975-11-7480-2

ÖZEL EĞİTİM

İnsanoğlunun kendini tanımaya başlamasıyla birlikte özel eğitiminde sürekli değişerek ve gelişerek varolduğu düşünülmektedir. Özel eğitimde bireylere yönelik sergilenen hareketler ve tutumların antik çağlara kadar ulaştığı düşünülmektedir (Yıldırım 2022). Buradan hareketle özel eğitimin özünde eski bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Meyen'e (1996) bakarsak özel eğitim bireylerin akranlarına kıyasla gelişimsel ve eğitimsel olarak farklı planlamaya ihtiyaç duymasındır. Diken (2010) özel eğitimi bilişsel, hareketsel, duyuşsal, akılsal ve duygusal bakımdan yaşlılarına kıyasla farklı gelişim gösteren bireylere yapılan özel etkinlik ve çalışmaların tamamı olarak tanımlamıştır. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için yapılacak eğitim çalışmalarının ihtiyaçlarına yönelik olması gerekmektedir (Aslan 2015).

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREY VE EĞİTİMİ

Bütün insanlar zihinsel ve fiziksel olarak farklı karakterlere sahiptir. Bireyler içindeki farklılıklar eğitim çalışmalarında bireyselleştirmeyi gerektirir. Eğitime katılım yalnızca zihinsel engeli olan yada farklı özel gereksinimleri olan bireylerin yaşlılarıyla birlikte etkinliklere ve eğitimlere katılması değil, bütün öğrenciler için kabul edilen kişisel gelişim olanaklarının en yüksek oranda sağlanması demektir (arcangeli ve diğerleri 2020). Özel eğitime gereksinim duyan bireyler 'farklı nedenlerle bireysel ve gelişimsel özellikleri ve öğrenme nitelikleri açısından yaşlılarından büyük ölçüde farklılık ortaya koyan kişilerdir' (MEB, 2012)

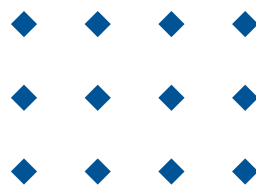
ÖZEL EĞİTİM GEREKTİREN ÖĞRENCİLERİN SINIFLANDIRILMASI VE ÖZELLİKLERİ

Engel kategorileri, bireyin günlük faaliyetlerini gerçekleştirme durumunu engelleyen ve azaltan farklı bedensel ve zihinsel bozuklukları kapsar. Engellilik bir kişinin yada grubun normal durumlara kıyasla büyük ölçüde bozulduğuna kanaat getirilen durum yada işlev diye tanımlanır.

Engellilik bireyin çevresindeki dünyayla faal bir şekilde iletişim kurmasını yada bazı faaliyetleri yapmasını zorlaştıran durumdur. Bu durumlar ve bozulmalar bilişsel, gelişimsel, duysal, zihinsel vb. faktörlerin birinden yada bazılarının kombinasyonundan kaynaklanıyor olabilir. Engellilik durumu doğuştan geliyor olabileceği gibi yaşarken de edinilebilecek bir durumdur. Birleşmiş Milletler Engelli Bireylerin Haklarına Dair Sözleşme, engelliliği kişilerin çeşitli faaliyetlere tam ve düzgün bir durumda katılmasını kısıtlayan uzun vadeli bir bozukluk diyerek tanımlar(BM 2007).

Engellilik türleri bireyin günlük faaliyetlerini gerçekleştirme yeteneğine müdahale eden yada bozabilen farklı zihinsel ve fiziksel yetersizlikleri içerir. Bu yetersizlikler günlük aktiviteleri yapamamak olarak tanımlanabilir. Engellilik genel olarak sekiz ana başlıkta ele alınabilir(Disabled World 2021).

Fiziksel Engellilik:

Bireyin günlük aktivitelerini ve faaliyetlerini yapmasını etkileyen yada engelleyen bedensel bozukluklardır. Bu engel türü doğuştan olabileceği gibi hayatın içinde geçirilmiş kaza, hastalık vb. durumlarda yada yaşlılık kaynaklı durumlarda ortaya çıkabilir.

Beyin Hasarı ve Engellilik

Beynin normal çalışmasını engelleyecek beyin hasarından kaynaklanır. Hasarın durumuna göre hafif, orta yada ağır olarak nitelenir. Beyin hasarı edinilmiş veya travmatik olarak ikiye ayrılır. Edinilmiş beyin hasarı normal bir kişinin geçirdiği hastalık yada kaza sonucu oluşan durumlarda ortaya çıkar. Duygusal ve psikolojik bozulma kaynaklı durumlarda travmatik beyin hasarı olarak geçer.

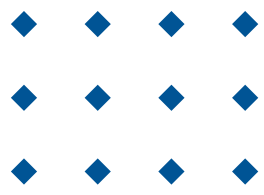
Görme Bozukluğu

Pek çok insan çocukluğundan itibaren çeşitli görme kayıplarına sahiptir. Farklı derece ve türlerde olan bozuklukların en ağırı tam körlük durumudur. Bu bozukluk doğuştan olabileceği gibi sonradan da edinilebilir.

İşitme Güçlüğü

Kısmen yada tamamen duymama durumudur. Bu insanlar çoğunlukla işitme cihazları yardımıyla duyabilirler. Bu durum doğuştan yada farklı çevresel etkenlerle ortaya çıkabilir.

Öğrenme Güçlüğü

Dil bozukluklarından kaynaklanan engel türüdür. Bunlar; disleksi, diskalkuli ve disgrafidir.

Psikolojik Engellilik

Kısa yada uzun vadeli duygudurum ve ruhsal bozuklukları kapsayan engel türüdür. Psikiyatrik durumları ve hastalıkları olan bireyleri ifade eden kelime ruhsal bozukluktur(Disabled World 2021).

Görünmez engellilik

Diğer insanlar tarafından bakıldığında hemen anlaşılmayan fiziksel ve zihinsel olarak bireyleri günlük hayatında zorlayan engellerdir

Omurilik Yaralanması

Kısmi yaralanma omurilikten geçen mesajların bir kısmının kaybolmasına neden olabilir. Tam hasar ise omuriliğin işlevinin komple durmasıdır.

OYUN VE SPORUN ÇOCUKLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

SPORUN TANIMI

Spor ve oyun aktiviteleri yaşamın önemli bir unsurudur. Spor ve oyun etkinlikleri öğrencilerin fiziksel, psikolojik sosyal gelişimleri üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Sporun birçok tanımı vardır. Spor kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığını olumlu etkileyen, sosyal hayatını aktif hale getiren zihinsel ve atletik performansını üst seviyelere çıkaran biyoloji, sosyal ve eğitsel bir olgudur.

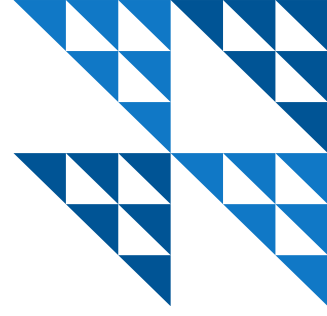
Başka bir tanımla spor kişinin psikolojik sosyal ve fiziksel gelişim alanlarındaki koordinasyon ve dengeyi sağlayan bir gerçektir. Aynı zamanda spor bilişsel gelişimi, psikolojik gelişimin ve sosyalleşmenin de bulunduğu kurallı, içinde rekabetinde bulunduğu bir olgudur.

Fiziksel aktivite ise öğrencinin fazla enerjisini atmaya yarayan dolaşım ve solunum sistemini çalıştıran günlük hayatta enerji atımını sağlayan etkinliklerdir. Spor ve fiziksel aktivitenin dünya çapında ortak bir tanımı yoktur fakat spor ve fiziksel aktivitenin ortak yanları bulunmaktadır.

Spor vücudun sadece proporsiyonunu değil aynı zamanda aktivitelerle bireyin kişiliğini, fiziksel ve zihinsel davranışlarını da etkileyen bilim dalıdır. Spor belirli kurallar çerçevesinde düzenli aktivite gerektiren çoğu zaman kinestetik enerjiyi kullanarak bireysel veya takım halinde yapılan hareketlerdir. Spor bireyin biyolojik yapısına katkı sağlamak için düzenli şekilde yapılan aktivitelerdir.

Spor oyun aracılığıyla öğrenciye çevresindeki araçları, nesnelere tanıyıp kullanarak vücut farkındalığını arttıran, motor beceri gerektiren, kaslarını kontrol etmesini sağlar. Düzenli şekilde spor yapan öğrenciler vücudunun çalışma mekanizmasını öğrenirler. Tekrarlı oyunlar her tekrarda hem bilişsel gelişimini hem de motor gelişimini güçlendirir.

Sonuç olarak öğrenilmiş beceriler ilk defa yapılan becerilere göre daha hızlı gerçekleştirilir ve öğrenciye başarıma duygusunu tattırır. Bu başarı duygusu öğrenciyi motive eder, güçlendirir, buna bağlı olarak sağlıklı, öğrenmeye istekli bireyler olurlar. Spor ve oyun çocuğun sosyal, duygusal ve ruhsal gelişimine olumlu zemin hazırlar bu sayede çocuğun akademik başarısı artar, fikirlerini yansıtabilen, kendine güvenen bir birey olmasını sağlar.

Spor ve oyun önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için çaba sarf etmeyi gerektirir. Öğrenciler bu zaman zarfında disiplinli olmayı öğrenirler. Spor ve oyun öğrencinin akademik başarısını artırmakta etkilidir. Spor ve oyun öğrencinin stresini ve kaygısını azaltır, odaklanmayı ve sabırlı olmayı öğretir.

Spor ve oyun normal gelişim gösteren öğrenciler kadar yetersizlikten etkilenmiş çocuklarda da etkilidir. Özel gereksinimli bireyin sıralı davranışlar sergilemesini, öğrenmeyi kalıcı hale getirebilmesini, öğrendiklerini aktarabilmesini, öfkesini kontrol edebilmesini kolaylaştırır.

ÖZEL GEREKESİNİMLİ BİREYE SPORUN VE OYUNUN ETKİLERİ

Özel gereksinimli çocukların motor becerileri normal gelişim gösteren çocuklara göre daha yavaştır.

Özel gereksinimli çocukların kaba motor ve ince motor becerilerinin gelişmemiş olmasının sebepleri arasında doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasında yaşanan travmalar, genetik faktörler, süreğen hastalıklar ve geçirilen kazalar yer almaktadır.

Özel gereksinimli çocuklar motor becerilerinin geliştirilebilmesi için bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlanmakta, öğrencinin yetersizliğine uygun olarak eğitim ortamı ve materyaller kullanılmaktadır.

Özel gereksinimli çocuklar motor becerilerinin geliştirilebilmesi için bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlanmakta, öğrencinin yetersizliğine uygun olarak eğitim ortamı ve materyaller kullanılmaktadır.

Yetersizlikten etkilenmiş çocuk engeline, özüne bakılarak gelişim dönemlerine ve cinsiyete göre hakkı olan eğitim öğretim hizmetini almalıdır. Eğitimciler bu çocukların ihtiyaçlarına uygun bireysel eğitim programları hazırlamalı ve geliştirmelidir.

Özel gereksinimli çocuklara eğitim verirken bireyselliğe, akranlarıyla en az kısıtlayıcı ortamda eğitim öğretim görmesine, engelin erken dönemde fark edilmesine özel eğitim ve öğretimin öğrenciye ulaştırılmasına, eğitim ve öğretimde devamlılığa, eğitimde okul-aile öğrenci işbirliğine özen gösterilmelidir.

Özel gereksinimli çocuğa uygulanacak düzeyine uygun bireysel eğitimin içeriğinde spor ve oyun etkinliklerinin önemi, spor ve oyunun öğrenciye kattığı kazanımlar dikkate alındığında bağımsız bir birey, kendine yetebilen bir kişi olarak hayatını idame ettirebileceği ve topluma uyumunun kolaylaşacağı bilinmektedir.

Özel gereksinimli bireye hazırlanan spor ve oyun etkinlikleri yetersizlikten etkilenmiş bireyin engel durumu göz önüne alınıp bireyin ihtiyacına uygun bireysel olarak uygulanmalıdır.

Bu doğrultuda etkinlikler planlanırken;

- Birinci aşamada yetersizlikten etkilenmiş bireye uyarlanmış fiziksel aktiviteler
- İkinci aşamada iyileştirici aktiviteler
- Üçüncü aşamada ise geliştirici etkinlikler uygulanmaktadır.

Normal gelişim gösteren bireyler için spor ve oyun etkinliklerini yürüten eğitimcilerin ilk hedefleri bireyin fiziksel ve motor becerilerini geliştirmekken yetersizlikten etkilenmiş bireyler için spor ve oyun etkinlikleri planlanırken 1.amaç algısal motor beceriler, sosyal hayata uyum ve kabullenme, öz benlik kazanımı olmaktadır.

Sherril (1988) doğru planlanmış bir spor ve oyun etkinliğinin çocuklarda sadece motor becerileri değil sosyal, duygusal ve bilişsel alanlarda da gelişime katkı sağlamayı amaçlaması gerektiğini, normal gelişim gösteren çocuklarla yetersizlikten etkilenmiş çocukların eğitiminde amaç belirlerken fark gözetilmemesi gerektiğini bildirmiştir. Bu amaç doğrultusunda normal sınıflarda kaba ve ince motor becerileri geliştirmek, fiziksel aktiviteleri arttırmak, özel eğitim sınıflarında ise sosyal duygusal becerileri, benlik algısını, sosyal ortamlara uyumu, algısal motor becerilerinin gelişimi öncelikli amaçlar içinde olmalıdır. Eğitim-öğretim planlanırken bu amaçlar uzun dönemli amaçlar olarak alınmalıdır.

Özel gereksinimli çocuklarla gerçekleştirilecek olan etkinlikler için uzun dönemli amaçlar belirlendiğinde öğrencide benlik algısı, sosyalleşme motor gelişim, serbest zaman etkinlikleri öfke nöbetlerini azaltma, oyun etkinlikleri ve dil becerilerini geliştirmek hedeflenmelidir. Yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerde spor ve oyun etkinlikleri bütün gelişim alanlarını olumlu yönde etkilemekte olduğu için önem taşımaktadır.

SPOR VE OYUN ETKİNLİKLERİ

Psikomotor alanda

- Öğrencinin fiziksel aktivitelerde bulunarak motor becerilerinin gelişmesine
- Koordinasyon becerilerinin artmasına
- İskelet yapısının gelişiminin sağlanmasına
- Kas yapısının kuvvetlenmesine
- Vücudunun denge merkezinin ve esnekliğinin gelişmesine
- Kinestetik yapının ve dokunsal algılamanın gelişmesine katkısı vardır.

Böylelikle yetersizlikten etkilenmiş bireyin

- Günlük yaşam becerilerinde,
- Spor ve oyun etkinliklerinde,
- Kaba motor ve ince motor becerilerinde,
- gelişmesi mümkün olacaktır.

Sosyal duygusal alanda

- Bağımsızlık kazanma
- Kendine yetebilen bir birey olabilme
- Benlik algısı geliştirme
- Fiziksel aktiviteyi arttırma
- Sosyal çevreye katılımı arttırma
- Sınırları kabul etme
- Kendini gerçekleştirme sağlayacaktır.

Küçük gruplar halinde yapılan spor ve oyun etkinliklerinde yetersizlikten etkilenmiş çocuk; pakranlarla karşılaşmayı, ıyla iletişime geçmeyi, sosyal etkinliklerde bulunmayı ve kendini ifade edebilme becerisini geliştirecektir.

Özel gereksinimli bireylerin eğitim gördüğü okullarda spor ve fiziki etkinlikler dersinde öğrenciler için en faydalı fiziksel etkinlik oyundur. Çünkü oyun erken çocukluk dönemindeki yetersizlikten etkilenmiş öğrencinin bilişsel ve duyuşsal becerileri için çok faydalıdır.

Oyun etkinlikleri ilk başta oyunu kuralına göre oynamayı hedeflerken sonrasında kendisi ve karşısındakinin davranışlarını analiz etmeyi ve sentezleyerek oyunu geliştirmeyi hedefler.

Oyun oynamayı öğrenen çocuk yaratıcı düşüncüyü geliştirebilen, var olan potansiyelini arttırabilen, farkındalığını arttırabilen bunun sonucunda çevreye karşı daha ilgili, daha sosyal kendini ifade edebilen bir birey olabilmektedir.

Ayrıca oyun içi etkinliklerle fiziksel aktivitelerle hareket yeteneğini, denge sağlamayı, vücudunu kullanmayı gözle görülür şekilde geliştirebilmektedir. Oyun oynayarak özel gereksinimli öğrenciye kazandırılan beceriler sonrasında yapılması planlanan fiziksel etkinliklere ön koşul beceriler olacaktır.

ENGELLİ ÇOCUKLAR İÇİN GELİŞTİRİLMİŞ ÖZEL SPOR VE FİZİKİ ETKİNLİK MODELLERİ

AKTİF PROĞRAM

Proğramın içerisinde özel öğrenme güçlüğü, fiziksel engelliler, duyu bütünleme eksikliği olan ve normal gelişim gösteren çocuklar için geliştirilmiş fiziksel aktiviteler vardır. Bu aktiviteler örgün eğitimin içinde motor becerileri ölçmek amacıyla dayanıklılık testleri, yetenek testleri aktivite önerilerini içerir.

ÖZEL OLİMPİYAT SPOR BECERİ REHBERİ

Uluslararası özel olimpiyatlar yoluyla çeşitli spor dallarının öğretimi, spor branşlarının belirlenmesi ve tanıtımlarını içermektedir.

OYUN PROĞRAMI

Oyun proğramı zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireyde oyun başlatma ve oyunu sürdürebilmeye katkı sağladığı için önemli bir programdır.

FIRSAT PROĞRAMI

Özel gereksinimli bireylerin spor ve fiziki etkinliklerine olan ihtiyaçlarını gidermek için tasarlanmış bir eğitim programıdır. Proğramın içeriğinde kaba ve ince motor becerileri destekleyici, denge ve vücut farkındalığını arttırıcı etkinlikler ve kazanımlar vardır.

BAŐARIYA DAYALI PROĞRAM

Bu proğram davranıő problemine sahip öğrencilerde özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda, özel gereksinimli bireylerde kaliteli spor ve fiziki etkinlik eğitimi için geliştirilmiştir. Proğram planlama, seviye tespit etme, çocuğa göre uyarlama, öğretim yapma ve değerlendirme olmak üzere 5 aőamadan oluşmaktadır.

Bu proğramın faydaları

- kaba ve ince motor becerilerinin gelişimi
- sosyal çevreye uyumun artışı
- öğrenmeye karşı motivasyon arttırması
- duyu bütünleme eksikliklerinin giderilmesi hususlarında bir denge ve bütünlük sağlamasıdır.

Bütün bu etkinliklerin uygulanabilmesi için uygun fiziksel ortamların hazırlanması veya uyarlanması gerekmektedir. Böylece bütün özel eğitim gerektiren bireyler etkinliklerden faydalanacaktır.

Fiziksel etkinliklerin yapılacağı ortamlar yetersizlikten etkilenmiş bireyler için düzenlenmiş olmalıdır. Bu düzenlemeler içinde fiziksel etkinliklerin yapılacağı ortamların, tuvalet ve soyunma odalarının giriş çıkışlarına rampalar konulmalı, gerekli güvenlik tedbirleri alınmalı, acil durum sistemleri uygun yerlerde bulundurulularak yetersizlikten etkilenmiş bireyin kullanımına sunulmalıdır.

Yetersizlikten etkilenmiş bireyin etkinlikte bulunacağı tesislerde bu düzenlemeler öğrencinin sosyal yaşama katılımını arttıracak, bireyin bağımsızlığını sağlayacaktır. Sonuç olarak yapılan bu uyarlamalar yetersizlikten etkilenmiş bireylere fırsat eşitliği sağlamış olacaktır.

UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Spor ve fiziki etkinlik eğitimi yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerin motor becerilerini pasif durumdan aktif duruma geçirmek için önemli katkılarda bulunmaktadır. Bireysel ya da takım halinde yapılan oyun, spor, dans etkinliklerinde yetersizlikten etkilenmiş öğrencinin kas ve iskelet sisteminin gelişmesine katkı sağlamak, dolaşım ve solunum sistemini geliştirmek, bireyin hızlı, dayanıklı ve esnek bir vücut yapısına sahip olmasını sağlamak hedefler arasındadır.

Kaba ve ince motor becerileri gelişen vücut yapısı esnek, hızlı ve dayanıklı olan bireyin yetişkine olan bağımlılığı azalacak ve kendi ihtiyaçlarını kendisi giderebileceği fiziki şartlara sahip olacaktır. Bireyin böylelikle sosyal çevrede kabulü artacaktır.

Spor ve fiziki etkinliklere katılımı süreklilik arz etmeyen bireyin fiziksel büyüme ve gelişimi sekteye uğreyacaktır. Yetersizlikten etkilenmiş bireyin hareketsiz olması obeziteye, kalp hastalıklarına, dikkat eksikliğine, iletişimde zayıflığa, koordinasyon bozukluğuna ve kaslarda kuvvet eksikliğine sebep olacaktır.

Yetersizlikten etkilenmiş bireylerin katılacağı spor faaliyetleri belirlenirken bireyin engel durumuna uygun aktiviteler seçilmeli, özel gereksinimli bireylere uygun spor eğitimi almış, alanında uzman öğreticiler olmalı, yetersizlikten etkilenmiş bireyin doktorunun, fizyoterapistinin, ailesinin ve psikolojik danışmanının da görüşleri alınmalıdır.

Spor ve fiziki etkinliklere katılım yetersizlikten etkilenmiş bireyler için süreklilik arz etmelidir. Bireylerin oyun, dans ve spor faaliyetlerine katılımı bireysel veya grup halinde olabilir.

UYGULAMADA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Spor ve fiziki etkinlikleri düzenleyen alanında uzman eğitimci özel eğitim gerektiren öğrencinin bireysel farklılıklarını gözetmeli, bireyin gereksinimlerine uygun ortamı sağlayarak, normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte en az kısıtlayıcı ortamda eğitim ve öğretimi gerçekleştirmelidir.

Yetersizlikten etkilenmiş öğrenciye kazandırılmak istenen kazanımlar basit, anlaşılır, uygulanabilir, öğrencinin ilgi ihtiyaç ve gereksinimlerine uygun seçilmelidir. Öğrencinin motivasyonunu arttırıcı, başarabilme duygusunu pekiştirecek, etkinliklere katılım oranını arttıracak uygun materyaller seçilmelidir.

Alanında uzman kişi yetersizlikten etkilenmiş öğrencilerle çalışmalarını planlarken öğrencilerin sağlık muayenelerini yaptırmalı, aileyi bilgilendirmeli, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır.

Etkinlik ve aktivitelere başlamadan önce ısınma hareketlerine fazlasıyla yer vermeli, etkinliklerde kullanacağı hareketi seçerken basit, anlaşılır hareketler seçmeli, kısa ve net komutlar kullanılmalıdır.

Yeni bir etkinliğe ya da oyuna geçerken öğrencinin dinlenmesi için gerekli zaman tanınmalı, etkinliklerin pekişmesi için çok tekrar yaptırmalı. Başlangıç aşamasında kolay, anlaşılır, basit etkinlikler seçilmelidir. Bireyin öğrenmeye en açık olduğu zaman dilimi seçilmeli öğretim yaparken doğru jest ve mimikler kullanılmalıdır.

Yetersizlikten etkilenmiş bireyin motivasyonu arttırılmalı, sözel, sosyal ve nesnel pekiştireçler kullanılmalıdır.

ÖZEL EĞİTİMDE OYUNUN ÖNEMİ

Planlanmış ya da planlanmamış her çeşit oyunla yetersizlikten etkilenmiş çocuğun her alanda gelişeceği gözardı edilmeden çocukla her gün mutlaka kısa bir süre dahi olsa oyun oynanmalıdır. Yetişkin bir birey olmanın en önemli göstergesi duygularımızı kontrol ve ifade edebiliyor olmamızdır. Çocuklarda duygularını kontrol etme durumu bebeklik çağından başlayarak birincil bakıcılarıyla oynadıkları oyunlardır. Garry Landreth'in "Balıklar yüzer, kuşlar uçar, çocuklar oyun oynar." sözü de çocuklar için oyunun önemini vurgulamaktadır. Çocuklar iç dünyalarını bizlere göstermek için her an oyun oynamaya isteklidirler. Yetersizlikten etkilenmiş çocuk da duygularını anlatmak için oyun yolunu seçer. Biz yetişkinler olarak çocuğun kendi kendine oyun başlatmasını beklemek yerine, çocuğu oyuna teşvik edici ortamlar ve materyaller hazırlaya biliriz. Oyunun belli bir kalıba, kurala bağlı olmadığını unutmadan çocuğun gelişim dönemleri, ilgi ve istekleri doğrultusunda oyun kurup oynamasına fırsatlar yaratmalıyız.

Yetersizlikten etkilenmiş çocukların oyun oynamasının önemli nedenleri arasında

- Bilişsel alanda çocuğun taklit yeteneğinin gelişebilmesi, öğrendiği bir bilgi ya da beceriyi başka gelişim alanlarına aktarabilmesi, çeşitli kavram, şekil ya da boyutları öğrenebilmesi için önemlidir.
- Sosyal alanda etrafındaki kişilerle iletişimde olmak yerine içine kapanmış olan çocuk oyunla sosyal çevreye uyum sağlayacak, iletişim başlatıp sürdürebilecektir.
- Duygusal alanda benlik algısını arttıracak, oyunlar oynayarak geliştirecek karşısındaki kişinin duygularını anlamaya yönelecek böylece empati duygusunu geliştirecektir.
- Bedensel alanda çocuğun psikomotor becerileri içinde barındırdığı kaba motor becerileri çalıştıran atlama, zıplama, atma, tutma vb. hareketlerdir. Bu beceriler sayesinde çocuğun kasları, sinir sistemi, kemik yapısı gelişir. Çocuk kendi vücut farkındalığını kazanır.

Yetersizlikten etkilenmiş bir çocukla iyi bir iletişim kurabilmenin yolu her çocukta olduğu gibi oyundan geçer. Oyun oynayan çocuk mutludur, iç dünyasını oyunla dışa aktarabilir. İlk çocukluk dönemlerinde daha çok bireysel oyunlar oynanırken ilerleyen dönemlerde akran gruplarıyla oynanan oyunlar artacak böylece çocuk paylaşmayı, sorumluluk almayı, kurallara uymayı öğrenecektir.

Mevlana Celalettin Rumi bir sözünde Oyun görünüşte akla uymaz ama çocuk oyunla akıllanır demiştir. Bu da gösteriyor ki oyun çocuk için ilk yaradılıştan beri en önemli öğrenme yolu olmuştur

ENGEL GRUPLARINA GÖRE OYUN VE SPORUN ÖNEMİ

İşitme Yetersizliği Olan Çocuklarda Oyun Ve Spor

İşitme yetersizliği olan bir çocuk akran gruplarıyla oynadığı oyunlarda akranlarının davranışlarını izleyip analiz edip sentezleyerek oyun kurmayı öğrenir aynı zamanda oyun ortamında bulunan işitme yetersizliği olan çocuk akranının konuşmalarını taklit ederek dil becerilerini geliştirebilir. Akranlarıyla sosyal ilişkiler kurabilir, motor becerilerini geliştirebilir.

Görme Yetersizliği Olan Çocuklarda Oyun ve Spor

Görme yetersizliği olan bir çocuk işitme, dokunma ve tat duyularını kullanarak oyun kurabilir böylelikle bu duyularını daha da geliştirebilir, kurduğu oyunla sosyalliği artar, kendini ifade etme becerisi gelişir. Görme yetersizliği olan çocuklarla oynanan oyunlarda ses ve nesne eşleme, koku ve tat duyularını geliştirmeye yönelik oyunlar planlanabilir.

Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklarda Oyun ve Spor

Oyun sayesinde konuşma güçlüğü yaşayan, otizm spektrum bozukluğu olan çocukların dil konuşma becerileri artmakta ,bilişsel becerileri gelişmekte , sosyal duygusal alanda gelişimleri olumlu yönde ilerlemekte, sıra alma becerisi kazanmakta , mışlı oyun becerileri gelişmekte, taklit becerilerini geliştirmektedirler.

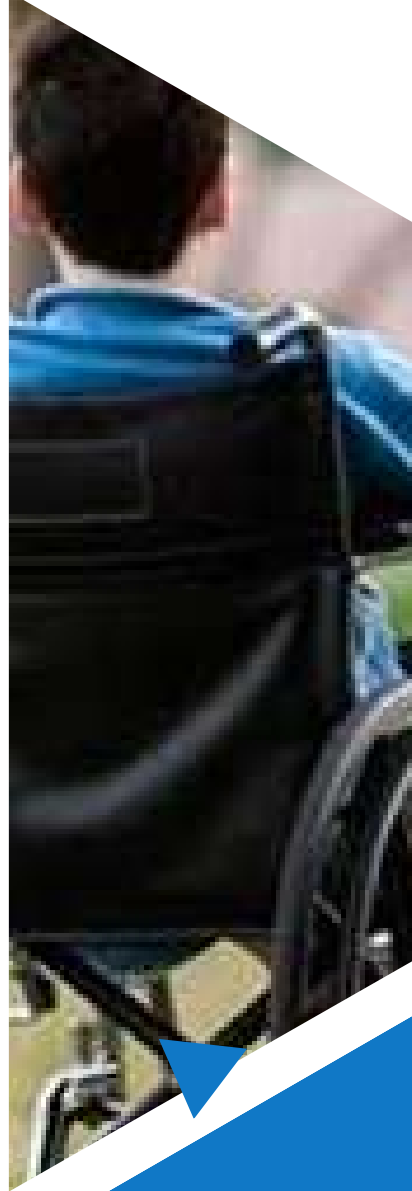
ÜLKEMİZDE ZİHİNSEL ENGELLİLERE YÖNELİK DÜZENLENEN SPOR ORGANİZASYONLARI

Türkiye Engelliler Spor Federasyonu 1990 tarihinde kurulmuştur. Kurulduğu tarihten itibaren zihinsel engelli bireyler için kurulmuş en büyük iki spor organizasyonu olan INAS_FHM ve Uluslararası Özel Olimpiyatlar üyesidir. İleriki zamanlarda adı Türkiye Özel Sporcular Spor Federasyonu olarak değiştirilmiştir. Bu dernek, spor eğitimini ve yarışmaları bir rehabilitasyon aracı olarak görmektedir (Özer,2005). Gelişimsel engelli bireyler için bölgesel, ulusal ve uluslararası müsabakalar düzenlenmiştir. Sporcular kendilerini yalnızca cinsiyet ve yaşlarına göre değil, aynı zamanda başarılarına göre de değerlendirirler. Burada amaç sportif başarıları ne olursa olsun bütün zihinsel engelli bireylerin spor eğitimlerinden faydalanmalarını ve spor yarışmalarına katılmalarını gerçekleştirmektir (Türkömer ve Sağır 1994).

Bu alanda yapılan çalışmalar, yaşlarına göre gelişim becerilerinde sınırlı olan bireylerin güç, dayanıklılık, çeviklik, denge, yürüme, esneklik ve hız gibi daha az fiziksel ve motor becerilere sahip olduğunu göstermektedir; yürüme, koşma, atlama, tutma ve atma gibi. Özel gereksinimli bireylere verilen mesleki eğitimlerin zihinsel becerilerinden çok bedenlerini kullanmaya yönelik olduğu için beden eğitimi dersinden yararlanmaları ve motor becerilerinin geliştirilmesi çok önemlidir (Biçer ve diğerleri, 2004, Kısa, 1995, Sherill, 1988

Araştırmalar, özel gereksinimli bireylerin, motor becerilerini olumsuz yönde etkileyen sosyal gelişimin azlığından dolayı fiziksel etkinliklerde zorluk çektiklerini ya da az katılım sağladıklarını göstermiştir. Özel gereksinimli bireylerin, özellikle hafif yetersizliği olanların, gelişimi tam olan çocuklara daha çok benzediği görülmektedir. Spor aktiviteleri, özel gereksinimli bireylerde kendine güvenme ve benzer durumdaki bireylerle sosyalleşme sağlar. Gelişim geriliği olan sporcular artık günümüzde yarışmalarda önemli başarılar elde etmektedirler.

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÇOCUKLAR VE FİZİKSEL AKTİVİTE

Günümüz toplumunda, kişilerin yaş ve cinsiyetleri ne olursa olsun fiziksel aktiviteye ihtiyaçları vardır(Kabasakal, 2007). Toplum sadece sağlıklı bireylerden meydana gelmez. Özel gereksinimli bireyler fiziksel etkinliklerle kendilerini farklı alanlarda gösterebilmektedir. Özel gereksinimli bireylerde fiziksel aktiviteler sayesinde güven ve paylaşım duygusu da gelişir. Yapılan fiziksel etkinlikler özel gereksinimli kişilerde terapi rolü oynar. İnsanların, özel gereksinimli bireylere acıması, onları dışlamalarından dolayı meydana gelen kızgınlık, kıskançlık ve saldırganlık gibi duygular fiziksel aktivitelerle önlenir(Altun,2010).

Fiziksel aktivitelerin, psikolojik ve fiziksel etkilerinin yanında uyum gösterme, iyileştirme ve adaptasyon gibi olumlu tarafları da vardır (Gür,2001). Özel gereksinimli bireylerin fiziksel aktiviteye katılmamalarının birçok sebebi vardır. Zihinsel yetersizliği olan bireylerde yapılan araştırmalar egzersiz programlarının pahalı olması, fiziksel aktiviteyi nasıl ve nerede yapacağıyla ilgili bilgi eksikliğinin, malzemeleri nasıl kullanacaklarını bilmemeleri, spor salonlarındaki insanlar tarafından alay edilme korkusu olduğu belirlenmiştir. Katılmama sebeplerinden biri de fiziksel etkinlikleri nasıl uygulayacaklarına dair rehberlerinin olmamasıdır(İlkım,2017).

Yapılan araştırmalara bakıldığında, zihinsel yetersizliği olan bireylerde kaba ve ince motor becerilerini ilerletmek için fiziksel etkinlikler dahil edilmiştir. Kaba ve ince motor becerilerinin gelişmesi, zihinsel yetersizliği olan bireylerin hayatını kolaylaştıracak ve bağımsız bir birey olabilmesinde önemlilik arz edecektir. Bundan dolayı da uygun bir eğitim ortamı ve uygun bir eğitim programı zihinsel yetersizliği olan bireylerde kişisel gelişimlerini arttıracak aynı zamanda yazı yazma, çizim yapma, teknolojik aletler kullanma ve ince motor becerileri içeren etkinliklerde de ilerleme sağlayacaktır. (Buckley ve Sacks, 2001).

Zihinsel yetersizliği olan bazı bireyler aşırı uyarılma, gelişme korkusu, başarı sağlayamama korkusu gibi durumlardan kaynaklı motor becerilerini kullanmaktan kaçınırlar. Bundan dolayı da bu egzersizlere katılmakta çekingen davranabilirler. Zihinsel yetersizliği olan bireyler günlük hayatlarında temel motor becerilerini yerine getirebilirler fakat bazı motor becerileri onlar için çok zor olabilir. Örneğin bunlar; tek ayağının üzerinde durabilme, hoplama, koşma, dengede kalma, hareket etme ve düz bir çizgi üzerinde yürüyebilme gibi motor becerilerdir. Bu tür aktivitelerin çeşitlendirilerek zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bireylere uygulanması önerilir.Hareket becerilerinin arttırılması, zihinsel yetersizliği olan bireylerde yaşadıkları engellerin azalması ya da ortadan kalkması için önemlidir. Bunlar çeşitli ebatlardaki toplarla çalışmak, farklı aralıklarda çeşitli materyaller üzerinde zıplamak, yere konulan ipin üzerinde dengede yürümek gibi. Bu alışmalar, çocukları daha kapsayıcı, kendine güvenen ve üreten bir gelişimsel süreç takip etmelerini olumlu yönde etkilemektedir (Latash, 2000).

KAYNAKÇA

Altun B. (2010). Beden engellilerin sportif aktivitelere katılımının yaşam kalitesi üzerine etkisinin değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Arcangeli, L., Bacherini, A. Gaggioli, C., Sannipoli, M., ve Balbani, G.(2020). Attitudes of mainstream and special education teachers toward intellectual disability in Italy: The relevance of being teachers. International journal of environmental research and public health, 17(19),7325.

Aslan,Ş. (2015). Hafif zihinsel engelli ergenlerde sporun motor beceriler üzerine etkisinin incelenmesi. Doktora tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Baltacı, G., Düzgün, İ. (2008). Adolesan ve egzersiz, Sağlık Bakanlığı Yayın, Klasmat Matbaacılık.

Baykan, Z. (2000). Özürlülük, engellilik, sakatlık nedenleri ve korunma, Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 9(9), 15-17.

Biçer, Y.S. (2000). Sportif çalışmaların ve oyunların zihinsel özürli çocuklar üzerindeki etkileri, Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Çamlıyer, H. veÇamlıyer, H. (1997). Çocuk hareket eğitimi ve oyun, Eğitim Bütünlüğü İçinde Can Ofset , Manisa.

Diken, G.H., Ve Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumların karşılaştırılması, Özel Eğitim Dergisi, 2(3), 25-39

Gallahue,D.: Develomantal Physical Education For Today's Elementary School Children, 8-9, 1987

Gür A. (2001). Özürlülerin sosyal yaşama uyum süreçlerinde sportif etkinliklerin rolü, 1. Baskı. Ankara, T.C. Başbakanlık Özürlüler İd. Bşk. Yayınları, 2001: 16.

Güven, G. (2006). Kütahya'daki okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan oyun ve spor programlarının incelenip değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hazar, M. (2005). Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim, Tutibay Yayıncılık.

İlkım, M. (2017). Farklı spor kulüplerinde düzenli fiziksel aktivite yapan down sendromlu bireylerin ailelerinin yaşam memnuniyet ve sürekli kaygı durumları . Doktora tezi . Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kabasakal K. (2007). Zihinsel engellilik, zihinsel, ruhsal, duygusal engellilik. ÜnimatOfset Matbaası.

Kalyoncu, A.: Özürlülerde Spor, Kitap Evi, Ankara, 1997.

Karen, P., GavronJs.: Disability and Sport, Usa, 1995.

Mille, P.D.: Fitness Programming and Physical Disability, Usa 1995.

Milli Eğitim Bakanlığı (Megep). (2007). Çocuk gelişimi ve eğitimi psikomotor gelişim, Mesleki eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Ankara, 3-18.

Muratlı, S. (1997). Çocuk ve spor (Antrenman bilimi ışığında), Bağırhan Yayınevi, Ankara,

Özer, D. S.: Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor , Nobel Yayın Evi, Mayıs Ankara 2001.

Özer, D.S. (2005). Engelliler için beden eğitimi ve spor, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Özsoy , Y., Özyürek, M., Eripek, Süleyman.: Özel Eğitime Giriş, Çağ Matbaası, Ankara, 1988.

Muratlı, S. (1997). Çocuk ve spor (Antrenman bilimi ışığında), Bağırhan Yayınları, Ankara,

Özer, D. S.: Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor , Nobel Yayın Evi, Mayıs Ankara 2001.

Özer, D.S. (2005). Engelliler için beden eğitimi ve spor, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Özer, D.S. (2005). Engelliler için beden eğitimi ve spor, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Özsoy , Y., Özyürek,M., Eripek, Süleyman.: Özel Eğitime Giriş, Çağ Matbaası, Ankara, 1988.

Özürllüler Şurası Ön Komisyonu Raporları, Ankara, 1999.

Savucu, Y., Sirmen, B., İnal, S., Karahan, M. Ve Erdemir, İ.(2006).

Zihinsel engelli bireylerde basketbol antrenmanın fiziksel uygunluk üzerine etkilerinin belirlenmesi , Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 20(2), 105-113.

Türkömer. Ş. Ve Sağır, Z. N. (1994). Zihinsel Engelliler beden eğitimi kılavuzu, T. C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Yayınları. Türkiye Özürllüler Federasyonu, Ankara, 1-3.

Zeybek E. (2007). Ankara Beypazarı merkezinde ilköğretime okuyan dokuz yaş grubu grubu çocukların temel motorik özelliklerinin araştırılması. Yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zorba, E., İkizler, C. H., Tekin, A., Miçoğulları, O. ve Zorba, E. (2005). Herkes için spor, Morpa Kültür Yayınları.

Zülkadiroğlu, Z.F., Budak Boston D. ve Kozanoğlu E. (2007). Yetkinlik Beklentisinin spor ve fiziksel aktivitedeki önemi, Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1, 9-15

KARAMAN ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULU

0338 217 47 70

M.Akif Ersoy Mah. 30 Ağustos Cad. 960.
sok. No14.1 Babaoğlu Camii Karşısı
Karaman / Merkez